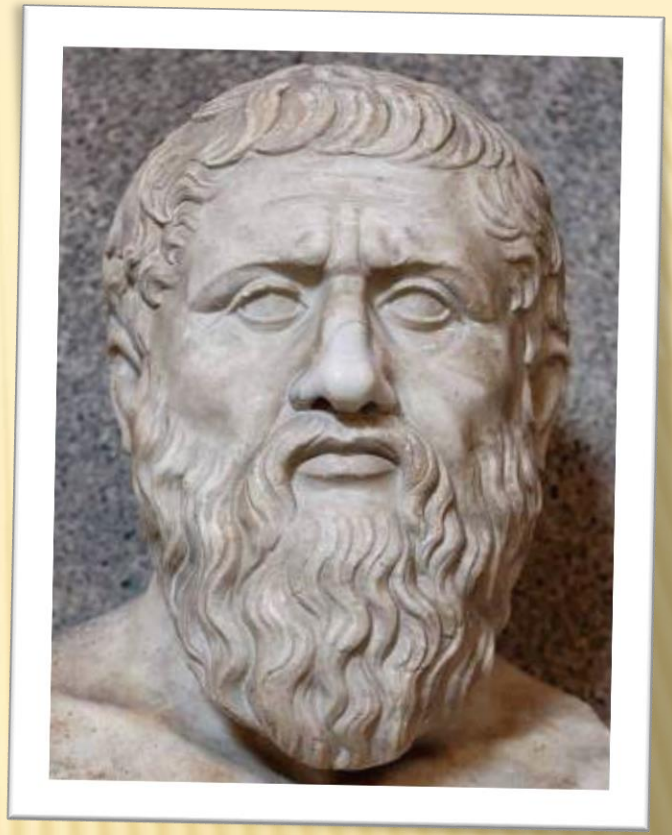
ПЛАТОН

Платон

- Платон је један од најзначајнијих филозофа у историји човечанства
- Родио се у Атини 427/8.г.с.ере
- Испрва се звао Аристокле, а касније је добио име Платон („плећати“ –због кршног стаса)
- Био је на суђењу свом учитељу Сократу и са осталима му је предлагао да побегне

Платон

- Живео је у цватућем раздобљу атинске културе и стекао је лепо образовање
- Имао је рођаке у олигархијској влади који су га наговарали да ступи у политички живот што је он одбијао, јер је олигархија почела да врши насиље а и Сократа су покушали да увуку у своје злочине
- Демократи нису били ништа бољи, отерали су Сократа у смрт

Платон

- Разочаран, Платон се окренуо филозофском раду и вративши се у Атину, после неколико путовања у Италију и Сицилију, основао је **Академију** 388/9 г.п.н.е, први европски универзитет
- На Академији су се изучавале математика, астрономија, физикалне науке а програм изучавања је врхунио у филозофији

Платон

- Платон је држао предавања чије записе не поседујемо, али поседујемо *дијалоге*- сматра се да их има 36 а 24 су сигурно аутентично Платоново дело
- Најпознатији дијалози су: Одбрана Сократова, Држава (О правичности), Критон, Федон, Протагора, Парменид (Одбрана теорије идеја од критике), Закони, Писма…

Идеје

- На Платона је посебно утицао Сократ и његова етика
- **Мишљење** води правој истини, знању, а опажање мрачном сазнању, мнењу, привиду
- **Размишљање** има за свој предмет праву стварност,истинску реалност, свет **идеја**
- *Идеје су вечне и непроменљиве суштине свега, оне су* **суштина и битак**

Идеје

- **Парменид** (130б): „…без двоумљења се може тврдити да *правично само по себи, лепо само по себи, добро само по себи и све што је такво заслужује да носи назив идеје.“*
- Ово „по себи“ значи да идејама не називамо нешто зависно што се изводи из нечег другог, већ све друго треба да зависи од њих, да буде изведено из њих и процењено помоћу њих

Идеје

- Свака искуствена правда, свако лепо и добро које налазимо у свакодневним животним приликама, могући су и процењени као правично, добро и лепо само ако постоји неко апсолутно мерило за такве ствари
- Једино ако постоје таква идеална суштаства неће наше људско процењивање бити релативно и зависити од наше „тачке гледишта“

Идеје

- Идеје су *извор, узрок или узор свега, оне су праслике, парадигме ствари*
- Идеје су савршеније и реалније од појединачних материјалних ствари које су само копије, одрази идеја
- Лепота је само једна док је лепих ствари много и оне су лепе због *идеје лепог* која учествује у њима, она их чини лепим стварима; у хијерархији идеја највиша је идеја **добра**

Идеје

- То да идеје постоје независно од чулних ствари, не значи да се оне налазе на неком другом месту (пошто су оне бестелесне суштине, не могу се налазити на неком месту), већ оне поседују *реалност независну од чулних ствари*
- Математичка одређења су појмовна, чиста, савршене мисли (кругови у природи су само грубе сенке, копије)

Идеје

- Математичка сазнања су пример сазнања која се приближавају највишем сазнању- сазнању идеја
- Математичко мишљење је припрема за филозофију

Алегорија пећине

- Учење о идејама је најупечатљивије изражено у Миту о пећини (Држава, 7.књ): када би неки људи од рођења били окивани у некој пећини као заробљеници и живели уз вештачку светлост ватре, онда би они под стварношћу подразумевали само лелујаве сенке других људи и предмета који би им се приказивали на супротном зиду пећине. То би било једино могуће „знање“ за њих (свет мнења)

Алегорија пећине

Алегорија пећине

- Ако би неко од њих неким случајем скинуо окове и усудио се да изађе из пећине, био би заслепљен светлошћу која би га чекала на крају пута.
- Постепено би увиђао како изгледа стварни свет који му је до тада био недоступан (свет идеја); после неког времена могао би да посматра и само Сунце које је јединствени извор свега постојећег (идеја Добра- Бог).

Алегорија пећине

- Ова алегоријска прича одговара свету у коме живимо: све што је доступно чулима представља пуки *привид* (пећина), док је *истина* у домену разума (оно ван пећине)
- Суштина –истина није на начин чулног света, до ње се стиже поступним пењањем душе помоћу *дијалектике* (овде стижу они који не схватају стварност наивно)

Сазнавање идеја

- Развитак људског духа од незнања ка знању протеже се преко два подручја: 1. подручје оног што називамо *мњењем (*бави се сликама)
- *2. подручје* оног што називамо *знаност (*бави се праначелима, архетиповима)
- Човек може да напредује од једног духовног стања до другог и да се преобраћа

Сазнавање идеја

- Сваки од ових одсека подлеже даљим потподелама, па имамо два ступња знања и два ступња мњења:
- Предмет најнижег ступња су слике или сенке, одблесци, одрази на води, снови (када неко сања коња),
- Следећи подотсек је одсек *веровања* а његов предмет су жива бића, биљке и људски производи (када неко схвата коња као појединачног створеног коња а не види да је он одраз идеје коња)

Сазнавање идеја

- Насупрот свету мноштва и пропадљивих ствари чула о којима можемо имати само веру или нагађања, налази се вечни свет умственог који се једино умом може сазнати. И овај свет се дели на два дела:
- Разумско сазнање уз помоћ резоновања истражује истине преко одраза претходног одсека које употребљава као *слике, схеме*

Сазнавање идеја

- Математика уз помоћ видљивих слика иде од хипотеза до закључака (геометричар употребљава слике али жели да види ове облике *по себи* - особине идеје троугла) уз помоћ резоновања
- Овде разум посредује између мнења и ума и матем. ентитети се налазе између идеја и чулних ствари

Сазнавање идеја

- Највиши облик сазнања заузима духовно стање **ума** (ноезис) које полази од претпоставки разумског одсека али их прелази и уздиже се до **првих начела**
- Поступком **дијалектике** ум се не користи сликама већ напредује уз идеје и помоћу њих преко строго апстрактног резоновања до **првих начела** (одговарају ступњу ноезе)

Сазнавање идеја

- Надовезујући се на разум- науку, филозофија помоћу ума стиже до света **идеја по себи**
- Уздизање дуж ове линије, Платон је схватао као напредовање које тражи дисциплину и напрезање
- Јако је придавао значај образовању младих како би они били оспособљени да запажају апсолутне истине и тако се спасу из света погрешки и лажи- мнења

Држава

- Платон своје политичко учење износи у дијалозима: Држава, Државник и Закони
- Учење о држави извире из учења о идејама по коме свака владавина треба да отеловљује идеално начело правде
- Централна идеја његове политичке филозофије је **идеални полис**

Држава

- Државу сачињавају људи појединци и она постоји да би могао да се води *добар живот*
- Циљ државе је да се усагласе приватни и јавни интереси –**срећа свих грађана**
- Држава постоји да би служила потребама људи који су зависни једни од других у производњи животних потрепштина

Држава

- Тако имамо развој различитих заната у складу са различитим талентима- ратаре, обућаре, ткаче;
- Богата држава мора да има и учитеље, музичаре, дадиље, куваре… и са порастом становништва постојећа територија неће бити довољна и јавља се потреба за освајањем суседних због чега, према подели рада, у држави мора да брине класа *чувара*

Држава

- Сталежи у идеалној држави су:
  - 1. занатлије (одликује их разборитост)
  - 2. браниоци (одликује их храброст)
  - 3. управљачи (одликује их мудрост)
- Врлине су распоређене по сталежима и сваки сталеж је чувар једне врлине
- Класа владара се бира из класе чувара а то морају бити најбољи, спремни да воде бригу о држави и да је воле

Држава

- Прелажење из једног сталежа у други не би било дозвољено јер сваки сталеж треба да развија себи својствену врлину
- **Правична држава је она у којој све класе и појединци обављају своје функције на прави начин.**

Држава

- Заједница жена и деце: жене треба да се обучавају као мушкарци у музици, гимнастици и војној дисциплини и од мушкараца се разликују само по улози коју имају у размножавању врсте; слабије су од мушкараца али су једнако обдарени и женама су доступна сва занимања па и ратничко.
- Брачни односи морају бити под надзором

Држава

- Циљ контроле је да се добије што боље потомство ратника које ће се одгајати у државним одгајалиштима
- Класа занатлија задржава личну својину и породицу док се ове укидају унутар горњих класа а све за добробит државе.

Државни облици

- Владавина у држави може да буде владавина *једног, неколицине или мноштва*
- Добро уређене владавине:
- **Монархија**- владавина једног-најбоља
- **Аристократија-** владавина неколицине
- **Демократија-** владавина мноштва-најгора (од добрих)

Државни облици

- Противзаконите владавине:
- **Тиранија-** владавина једног
- **Тимократија –**владавина неколицине (частољубива држава где владају они који су између свађалица и славољубивих; лакоми, недостаје им образовања)
- **Олигархија** настаје из нарастајућег безакоња у частољубивој држави

Државни облици

- Заснована је на власти богатих и подваја се на само сиромашне и само богате
- Погодује стварању похлепних људи сличних трутовима склоних да троше туђе
- Демократска држава настаје када сиромашни грађани олигархије победе узак круг моћних богаташа

Државни облици

- Тиранија је најгори државни облик и настаје из демократије када демагози почну да „заступају“ интересе народа док се не докопају власти
- **Држава мора да буде истинска политеја** у њој је **закон** господар управљача а власт потчињена закону!

Филозоф краљ

- Само филозофи су једини способни да спознају свет идеја (идеалне државе) и њима треба поверити организацију и вођење државних послова
- Они морају бити спремни да преузму бригу о држави, да је воле и да њене интересе сматрају истоветним са својим